

HUOMAUTUKSIA

- ¹ Tarkoitetaan kirjasta „Kuka suorittaa valtiollisen vallankumouksen?“, joka ilmestyi „Uralin sosialidemokraattisen ryhmän“ julkaiseman „Proletarskaja Borba“ („Proletariaatin Taistelu“) kokoelman 1. n:ossa vuonna 1899 ja toistamiseen Kievin komitean julkaisemana samana vuonna. Kirjaseen tekijä A. A. Sanin, joka oli „ekonomismin“ kannalla, ei pitänyt tarpeellisena työväenluokan itsenäisen poliittisen puolueen muodostamista ja oli sitä mieltä, että Venäjällä valtiollinen vallankumous voidaan suorittaa yleislakon tietä ilman aseellista kapinaa.— 1.
- ² Lenin tarkoittaa VSDTP:n ulkomaisten jaostojen konferenssia, joka pidettiin Bernissä (Sveitsi) vuoden 1915 helmikuun 27 p:n ja maaliskuun 4 p:n (u. l.) välisenä aikana. Konferenssissa pitämässään selostuksessa „Sota ja puolueen tehtävät“ Lenin teki selkoa bolshevikkipuolueen tärkeimmistä imperialistisen sodan aikaisista strategia- ja taktiikkakysymyksistä.
- Konferenssissa esiintyi teeseineen Buharin puolustaen marxilaisvastaisia, puoluevastaisia katsomuksia. Lenin luonnehti nuo katsomukset „imperialistisen ekonomismin“ suunnaksi.
- Konferenssi hyväksyi Leninin laatimat päätöslauselmaehdotukset, jotka koskivat sodan luonnetta, „isänmaan puolustamisen“ tunnusta, vallankumouksellisen sosialidemokratian tunnuksia, suhtautumista muihin puolueisiin ja ryhmiin y. m. (ks. Teokset, 21. osa, ss. 145—151).— 1.
- ³ Tarkoitetaan Pjatakovia ja Boschia.— 2.
- ⁴ Tarkoitetaan „Hollannin vallankumouksellisen sosialistisen liiton ja sosialidemokraattisen työväenpuolueen ohjelmaluonnosta“, joka ilmestyi Kansainvälisen sosialistisen toimikunnan bulletiinin 3. n:ossa helmikuun 29 p:nä 1916.
- „Internationale Sozialistische Kommission zu Bern. Bulletin“ („Bernin Kansainvälinen Sosialistinen Toimikunta. Bulletiini“) — Zimmerwaldissa vuoden 1915 syyskuun 5—8 p:nä (u. l.) pidetyssä ensimmäisessä sosialistisessa internationalistien konferenssissa perustetun KST:n äänenkannattaja. Bulletiinia julkaistiin saksan,

ranskan ja englannin kielellä Bernissä vuoden 1915 syyskuusta vuoden 1917 tammikuuhun. Kaikkiaan ilmestyi kuusi numeroa.— 2.

⁶ „*Vorbote*” („Edelläkävijä”) — aikakauslehti, Zimmerwaldin vasemiston teoreettinen julkaisu; ilmestyi saksan kielellä Bernissä 1916. Kaikkiaan ilmestyi kaksi numeroa: № 1 tammikuussa ja № 2 huhtikuussa 1916. Aikakauslehdessä julkaistiin V. I. Leninin kaksi kirjoitusta „Opportunismi ja II Internationalen vararikko” sekä „Sosialistinen vallankumous ja kansakuntien itsemääräämisoikeus (Teesit)” (ks. Teokset, 22. osa, ss. 99—111 ja 135—149).— 2.

⁶ „*Sotsial-Demokrat*” („Sosialidemokraatti”) — VSDTP:n Pää-äänenkannattaja, illegaalinen lehti; julkaistiin helmikuusta 1908 tammikuuhun 1917. Ilmestyi 58 numeroa. Ensimmäinen numero ilmestyi Venäjällä ja sen jälkeen lehden painattaminen siirtyi ulkomaille, ensin Pariisiin, sitten Geneveen. Pää-äänenkannattajan toimitus oli muodostettu VSDTP:n Keskuskomitean päätöksen mukaisesti bolshevikkien ja menshevikkien sekä Puolan sosialidemokraattien edustajista.

„*Sotsial-Demokrat*” lehdessä julkaistiin yli kahdeksankymmentä Leninin artikkeleita ja pienempää kirjoitusta. Toimituksessa V. I. Lenin kävi taistelua johdonmukaisen bolshevistisen suunnan puolesta. Osa toimituksen jäsenistä (Kamenev ja Zinovjev) suhtautui sovittellevasti likvidaattoreihin koettaen häiritä leniniläisen linjan ajamista. Toimituksen menshevikkijäsenet Martov ja Dan sabotivat Pää-äänenkannattajan toimitustyötä ja puolsivat samalla avoimesti omassa ryhmäkuntalehdessään „*Golos Sotsial-Demokrata*” likvidaattoruutta. Leninin leppymätön taistelu likvidaattoreita vastaan sai aikaan sen, että Martov ja Dan erosivat kesäkuussa 1911 toimituksesta. Vuoden 1911 joulukuusta lähtien „*Sotsial-Demokratia*” toimitti V. I. Lenin.

Imperialistisen maailmansodan (1914—1918) alussa Lenin sai vuoden väliajan jälkeen lehden ilmestymään uudelleen. Marraskuun 1 p:nä (u. l.) 1914 ilmestyi „*Sotsial-Demokratin*” 33. numero, jossa oli Leninin kirjoittama VSDTP:n KK:n manifesti. Sodan aikana „*Sotsial-Demokratissa*” julkaistuilla Leninin artikkeleilla oli huomattava merkitys siinä taistelussa, jota käytiin bolshevistisen puolueen strategian ja taktiikan noudattamiseksi sodan, rauhan ja vallankumouksen kysymyksissä, avointen ja naamioituneiden sosialishovnistien paljastamiseksi sekä kansainvälisen työväenliikkeen internationalististen ainesten yhteenliittämiseksi.

Vuonna 1916 „*Sotsial-Demokratin*” toimitus julkaisi kaksi vihkoa „*Sbornik Sotsial-Demokrata*” („Sosialidemokraatin Kokoelma”), joissa ilmestyivät Leninin kirjoitukset „Sosialistinen vallankumous ja kansakuntien itsemääräämisoikeus (Teesit)”, „Itsemääräämisestä käydyn väittelyn yhteenvedot”, „„Aseistariisuutumis”-tunnukset” y.m.— 2.

⁷ *Zimmerwaldin vasemmistoryhmän* muodosti Lenin ensimmäisessä Kansainvälisessä sosialistikonferenssissa, joka pidettiin Zimmerwaldissa (Sveitsi) syyskuun 5—8 p:nä (u. l.) 1915. Tätä konferenssia Lenin sanoi „ensimmäiseksi askeleeksi” internationalistisen sodan-

vastaisen liikkeen kehityksessä. Vain Leninin johtamilla bolshevikkeilla oli Zimmerwaldin vasemmistoryhmässä oikea ja loppuun saakka johdonmukainen kanta. Ryhmään kuului horjuviakin internationalisteja. Heidän virheidensä arvostelua ks. V. I. Leninin kirjoituksista „Juniuksen kirjasen johdosta” ja „Itsemääräämisestä käydyn väittelyn yhteenvetoja” (Teokset, 22. osa, ss. 295—310, 311—352).— 2.

- ⁸ „*Prosveshtshenije*” („Valistus”) — bolshevikkien yhteiskunnallis-poliittinen ja kirjallinen kuukausijulkaisu; ilmestyi legaalisesti Pietarissa vuoden 1911 joulukuusta. Aikakauslehti perustettiin Leninin kehotuksesta tsaarihallituksen lakkauttaman Moskovassa ilmestyneen bolshevistisen „Mysl” aikakauslehden tilalle. Lenin johti „Prosveshtshenijen” julkaisutyötä ulkomailta; aikakauslehdessä julkaistiin Leninin kirjoitukset: „Marxilaisuuden kolme lähdettä ja kolme perusosaa”, „Vaalikamppailun periaatekysymyksiä”, „Vaalien tulokset”, „Arvosteltavia huomautuksia kansallisuuskysymyksestä”, „Kansakuntien itsemääräämisoikeudesta” y.m.

Toimituskollegiossa työskentelivät M. A. Saveljev, M. S. Olminski, A. I. Jelizarova y.m.; aikakauslehden työhön osallistui J. V. Stalin. Kaunokirjallista osastoa toimitti A. M. Gorki. Lehden painosmäärä lähenteli 5 tuhatta.

Tsaarihallitus lakkautti lehden ensimmäisen maailmansodan edellä — kesäkuussa 1914. „Prosveshtshenijen” julkaiseminen uudistettiin syksyllä 1917, mutta ilmestyi vain yksi numero (kaksoisnumero), jossa julkaistiin Leninin kirjoitukset „Kykenevätkö bolshevikit pitämään valtiiovallan?” ja „Puolueohjelman tarkistamisesta”.— 5.

- ⁹ Lenin tarkoittaa Ranskan työväenpuolueen ohjelmaa vuodelta 1880 ja Saksan sosialidemokratian ohjelmia — vuoden 1875 Gothan ohjelmaa ja vuoden 1891 Erfurtin ohjelmaa.— 5.

- ¹⁰ Kysymys on kirjasesta „Sosialismi ja sota” (ks. Teokset, 21. osa, ss. 289—333).— 8.

- ¹¹ Tarkoitetaan ilmoitusta, jonka Puolan sosialidemokraattien edustajisto teki Zimmerwaldissa ensimmäisessä Kansainvälisessä sosialistikonferenssissa (1915). Mainitussa ilmoituksessa protestoitii sitä vastaan, että Saksan ja Itävallan hallitukset katsovat Puolan alueet valtaamakseen siirtomaaksi eivätkä anna Puolan kansalle mahdollisuutta päättää itse kohtalostaan.— 9.

- ¹² Artikkelin on kirjoitettu vastaukseksi kansakuntien itsemääräämisoikeutta käsittelevään P. Kijevskin (J. Pjatakovin) kirjoitukseen. Artikkelin käsikirjoituksessa on seuraava Leninin merkintö: „Kijevskin artikkeli itsemääräämisestä ja Leninin vastaus siihen”. Hieman myöhemmin Lenin kirjoitti tästä samasta kysymyksestä laajan artikkelin „Marxilaisuuden irvikuvasta ja „imperialistisesta ekonomismista”” (ks. tätä osaa, ss. 18—69). Käsikirjoituksesta puuttuu otsikko. Otsikon on antanut NKP:n KK:n Marxismin-leninismiin instituutti.— 11.

- ¹³ Lenin tarkoittaa hollantilaisen sosialidemokraatin Roland-Holstin kirjoitusta, joka ilmestyi Sveitsin sosialidemokraattisen puolueen aikakauslehden „Neues Leben” („Uusi Elämä”) loka—marraskuun ja joulukuun viikkoissa vuonna 1915; „nuorten” — Socialististen nuorisjärjestöjen kansainvälisen liiton — äänenkannattajan „Jugend-Internationale” („Nuorisointernationale”) 3. numerossa maaliskuussa 1916 julkaistua toimituksen artikkelia ja Skandinavian vasemmistolaisten esiintymisiä.
- „Aseistariisuutumis”-tunnuksen arvostelua ks. V. I. Leninin artikkeleista „Proletaarisen vallankumouksen sotilaallinen ohjelma” ja „„Aseistariisuutumis”-tunnuksesta” (tämä osa, ss. 70—81 ja 88—99).— 13.
- ¹⁴ Kysymys on kansakuntien itsemääräämisoikeutta käsittelevästä P. Kijevskin (J. Pjatakovin) artikkelista, jonka Lenin aikoi julkaista „Sbornik Sotsial-Demokrata” kokoelman 3. vihkossa. Kokoelman samassa vihkossa piti julkaistaman myös Leninin artikkeli „Marxilaisuuden irvikuvasta ja „imperialistisesta ekonomismista””, jossa paljastettiin Pjatakovin opportunistinen kanta. „Sbornik Sotsial-Demokrata” kokoelman 3. vihko jäi julkaisematta.— 19.
- ¹⁵ „Die Neue Zeit” („Uusi Aika”) — Saksan sosialidemokraattien aikakauslehti; ilmestyi Stuttgartissa vuodesta 1883 vuoteen 1923. Vuosina 1885—1895 „Die Neue Zeitissa” julkaistiin eräitä F. Engelsin kirjoituksia. Engels antoi usein ohjeita aikakauslehden toimitukselle ja arvosteli sitä ankarasti marxilaisuudesta poikkeamisten johdosta. 1890-luvun puolivälistä lähtien, F. Engelsin kuoleman jälkeen, lehti julkaisi säännöllisesti revisionistien kirjoituksia. Imperialistisen maailmansodan vuosina (1914—1918) lehden kanta oli keskustalainen, kautskylainen ja se tuki sosialishovinisteja.— 25.
- ¹⁶ „Internationale” ryhmän, jota sittemmin sanottiin „Spartacus” liitoksi, perustivat Saksan vasemmistolaiset sosialidemokraatit K. Liebknecht, R. Luxemburg, F. Mehring, K. Zetkin ja muut sodan alussa. Vuoden 1916 tammikuussa vasemmistolaisten sosialidemokraattien yleissaksalaisessa konferenssissa ryhmä hyväksyi R. Luxemburgin laatimat ja esittämät teesit, joissa määriteltiin kansainvälisen sosialidemokratian tehtävät. „Internationale” ryhmä harjoitti joukkojen keskuudessa vallankumouksellista propagandaa imperialistista sotaa vastaan, paljasti Saksan imperialismiin anastuspolitiikan ja sosialidemokratian johtajien petturuuden. Mutta se teki kuitenkin puolimenshevistisiä virheitä teorian ja politiikan tärkeimmissä kysymyksissä: kehitti puolimenshevistisen imperialismiteorian, hylkäsi kansakuntien itsemääräämisperiaatteen siinä mielessä kuin marxilaisuus sen ymmärtää (t.s. itsemäärääminen aina eroamiseen ja itsenäisen valtion muodostamiseen asti), piti mahdottomina kansallisia vapaussetia imperialismiin kaudella, aliarvioi vallankumouksellisen puolueen merkitystä ja alistui palvomaan liikkeen alkuvoimaisuutta. Saksan vasemmistolaisten virheitä on arvosteltu V. I. Leninin kirjoituksissa „Juniuksen kirjasen johdosta” (ks. Teokset, 22. osa, ss. 295—310), „Proletaarisen vallankumouksen sotilaallinen ohjelma” (ks. tätä osaa, ss. 70—81) y.m. „Internationale”

ryhmä liittyi vuonna 1917 keskustalaiseen Saksan riippumattomaan sosialidemokraattiseen puolueeseen säilyttäen järjestöllisen itsenäisyytensä. Saksan vuoden 1918 marraskuun vallankumouksen jälkeen se erosi „riippumattomista” ja perusti saman vuoden joulukuussa Saksan kommunistisen puolueen.— 27.

¹⁷ „*Sbornik Sotsial-Demokrata*” („Sosialidemokraatin Kokoelma”) — sitä julkaisi VSDTP:n Pää-äänenkannattajan „Sotsial-Demokrat” lehden toimitus Leninin välittömällä ohjauksella. Ilmestyi kaksi vihkoa: 1. vihko lokakuussa 1916 ja 2. vihko joulukuussa 1916.— 27.

¹⁸ V. Iljin — V. I. Lenin.— 29.

¹⁹ Ks. K. Marx ja F. Engels, Valitut teokset kahdessa osassa, II osa, 1952, s. 304.— 37.

²⁰ Ks. F. Engels, „Anti-Dühring”, 1953, s. 40.— 46.

²¹ „*Frakit*” — vuonna 1892 muodostetun Puolan sosialistisen puolueen (PPS), pikkuporvarillisen nationalistisen puolueen oikeistosiipi. Ottaen ohjelmansa pohjaksi taistelun riippumattoman Puolan puolesta PPS harjoitti puolalaisten työläisten keskuudessa separatistista, nationalistista propagandaa ja pyrki vieroittamaan heidät venäläisten työläisten kanssa käytävästä yhteisestä taistelusta itsevaltiutta ja kapitalismia vastaan. Venäjän ensimmäisen vallankumouksen vaikutuksesta PPS jakautui 1906 kahdeksi ryhmäksi: PPS:n „levitsaksi” (vasemmistoksi) ja PPS:n „pravitsaksi” („frakeiksi”) (oikeistoksi). Ensimmäisen maailmansodan vuosina suurin osa PPS-„levitsasta” asettui internationalistiselle kannalle ja liittyi vuoden 1918 joulukuussa Puolan ja Liettuan sosialidemokraattiseen puolueeseen; yhdistyneet puolueet perustivat Puolan kommunistisen työväenpuolueen (niin nimitettiin Puolan kommunistista puoluetta vuoteen 1925 saakka).

„Pravitsa” — oikeisto — harjoitti ensimmäisen maailmansodan aikana edelleenkin nationalistis-shovinistista politiikkaa; se muodosti puolalaisia legioonia, jotka kävivät sotaa itävaltalais-saksalaisen imperialismin puolella.

Puolan porvarillisen valtion perustamisen jälkeen PPS:n oikeisto otti taas nimekseen PPS. Asetuttuaan hallituksen johtoon se luovutti vallan Puolan porvaristolle ja harjoitti sitten järjestelmällisesti neuvostovastaista ja kommunisminvastaista agitaatiota, tuki Neuvostomaata vastaan tähdätyä hyökkäyspolitiikkaa, Länsi-Ukrainaan ja Länsi-Valkovenäjään kohdistuvaa anastus- ja siirtomaapolitiikkaa. Pilsudskin toimeenpaneman fasistisen vallankaappauksen (toukokuu 1926) jälkeen PPS oli muodollisesti oppositiossa, mutta todellisuudessa yhteistyössä fasistien kanssa ja jatkoi neuvostovastaista propagandaa.

Toisen maailmansodan aikana PPS jakaantui uudelleen. Sen taantumuksellinen, shovinistinen osa, joka otti nimekseen „Wolność, równość, niepodległość” („Vapaus, tasa-arvoisuus, riippumattomuus”), WRN, oli yhteistoiminnassa fasistien kanssa ja osallistui puolalaisten emigranttien taantumukselliseen Lontoon „hallitukseen”.

PPS:n toinen, vasemmistolainen osa, joka nimitti itseään „Puolan sosialistien työväenpuolueeksi” (RPPS), liittyi vuonna 1942 perustetun Puolan työväenpuolueen (PPR) vaikutuksesta yhteiseen taistelurintamaan hitleriläisiä miehittäjiä vastaan, kävi taistelua Puolan vapauttamiseksi fasisesta orjuutuksesta ja asetui Puolan ja Neuvostoliiton välisten ystävällisten suhteiden solmimisen kannalle.

Vuonna 1944, sen jälkeen, kun oli vapautettu Puolan itäosa saksalaisten miehitysvallasta ja muodostettu Puolan kansallinen vapautuksen komitea, RPPS otti jälleen nimekseen PPS ja osallistui yhdessä PPR:n kanssa kansandemokraattisen Puolan rakentamiseen. Joulukuussa 1948 PPR ja PPS yhdistyivät ja muodostivat Puolan yhdistyneen työväenpuolueen (PORP).— 49.

²² Kysymys on kirjeestä, jonka Engels kirjoitti Kautskylle syyskuun 12 p:nä 1882 (ks. K. Marx ja F. Engels, Valittuja kirjeitä, 1953, ss. 356—357). Lenin siteeraa tätä kirjettä artikkelissaan „Itsemääräämisestä käydyn väittelyn yhteenvetoja” (ks. Teokset, 22. osa, ss. 311—352), joka julkaistiin ensi kerran „Sbornik Sotsial-Demokrata” kokoelman 1. vihkossa lokakuussa 1916.— 50.

²³ *Junius* — Rosa Luxemburg.— 54.

²⁴ „*Golos*” („Ääni”) — menshevikkiläis-trotskilainen päivälehti, ilmestyi Pariisissa vuoden 1914 syyskuusta vuoden 1915 tammikuuhun. Lehden kanta oli keskustalainen.— 66.

²⁵ OK (Organisaatiokomitea) — menshevikkien johtava keskus, joka muodostettiin vuonna 1912 menshevikkilikvidaatteorien ja kaikkien puoluevastaisten ryhmien ja virtausten elokuun konferenssissa.— 66.

²⁶ Artikkelin „*Proletaarisen vallankumouksen sotilaallinen ohjelma*” on kirjoitettu saksan kielellä syyskuussa 1916 niiden Skandinavian vasemmistososialidemokraattien lehdistöä varten, jotka imperialistisen maailmansodan (1914—1918) aikana esiintyivät sosialidemokraattisen ohjelman „kansan aseistaminen” -kohtaa vastaan ja esitivät virheellisen „aseistariisuutumis”-tunnuksen.

Joulukuussa 1916 artikkeli julkaistiin uusittuna „Sbornik Sotsial-Demokrata” kokoelman 2. vihkossa otsikolla „„Aseistariisuutumis”-tunnuksesta” (ks. tätä osaa, ss. 88—99).

Huhtikuussa (u. l.) 1917 vähää ennen Venäjälle matkustamistaan Lenin jätti artikkelinsa saksankielisenä „*Jugend-Internationale*” lehden toimitukselle. Artikkelin julkaistiin tämän lehden 9. ja 10. numerossa vuonna 1917.

„*Jugend-Internationale*” („Nuorisointernationale”) — Zimmerwaldin vasemmistolalle läheisen Sosialististen nuorisjärjestöjen kansainvälisen liiton äänenkannattaja; julkaistiin Zürichissä syyskuusta 1915 toukokuuhun 1918. Arviointia „*Jugend-Internationale*stä” ks. kirjotuksesta „Nuorisointernationale” (tämä osa, ss. 159—162).— 70.

²⁷ Tarkoitetaan R. Grimmin (Sveitsin sosialidemokraattisen puolueen erään johtohenkilön) kesällä 1916 Sveitsin sosialidemokraattisen

puolueen ylimääräiseen edustajakokoukseen valmistautumisen yhteydessä laatimia teesejä sotakysymyksestä. Edustajakokous aiottiin kutsua koolle helmikuussa 1917 ratkaisemaan kysymystä Sveitsin sosialistien suhtautumisesta sotaan.— 70.

²⁸ „*Neues Leben*” („Uusi Elämä”) — kuukausijulkaisu, Sveitsin sosialidemokraattisen puolueen äänenkannattaja; ilmestyi Bernissä tammi-kuusta 1915 joulukuuhun 1917. Aikakauslehti ajoi Zimmerwaldin oikeistolaisten katsomuksia; vuoden 1917 alussa se asettui sosialishovinistiselle kannalle.— 70.

²⁹ Ks. K. Marx ja F. Engels, Valittuja kirjeitä, 1953, ss. 356—357.— 72.

³⁰ Tarkoitetaan internationalistien kansainvälisiä sosialistisia konferensseja, jotka pidettiin Zimmerwaldissa ja Kienthalissa (Sveitsi).

Ensimmäinen Kansainvälinen sosialistikonferenssi pidettiin Zimmerwaldissa syyskuun 5—8 pnä (u. l.) 1915. Konferenssissa kehkeytyi taistelu Leninin johtamien vallankumouksellisten internationalistien ja kautskyläisen enemmistön välillä. Lenin muodosti vasemmostointernationalisteista Zimmerwaldin vasemmistoryhmän, jossa vain bolshevikkien puolue oli täysin oikealla, loppuun saakka johdonmukaisella internationalistisella kannalla sotaa vastaan.

Konferenssi hyväksyi manifestin, jossa maailmansota katsottiin imperialistiseksi sodaksi; tuomittiin niiden „socialistien” menettely, jotka äänestivät sotamäärärahojen puolesta ja osallistuivat porvarillisiin hallituksiin; kehoitettiin Euroopan työläisiä ryhtymään taisteluun sotaa vastaan rauhan puolesta, joka ei edellytä aluevaltauksia eikä sotakorvauksia.

Konferenssi hyväksyi myös päätöslauselman myötätunnosta sodan uhreja kohtaan ja valitsi Kansainvälisen sosialistisen toimikunnan (I. S. K.).

Zimmerwaldin konferenssin merkityksestä ks. Leninin artikkeleja „Ensi askel” ja „Vallankumoukselliset marxilaiset Kansainvälisessä sosialistikonferenssissa syyskuun 5—8 pnä 1915” (Teokset, 21. osa, ss. 379—385 ja 386—390).

Toinen Kansainvälinen sosialistikonferenssi pidettiin Kienthalissa huhtikuun 24—30 pnä (u. l.) 1916. Tässä konferenssissa vasen siipi oli tiiviimpi ja voimakkaampi kuin Zimmerwaldin konferenssissa. Lenin ajoi läpi päätöslauselman, jossa arvosteltiin sosialipasifismia ja Kansainvälisen sosialistisen toimiston opportunistista toimintaa. Kienthalissa hyväksytyt manifesti ja päätöslauselmat olivat uutena edistysaskeleena kansainvälisen sodanvastaisen liikkeen kehittämisessä.

Zimmerwaldin ja Kienthalin konferenssit edistivät internationalistien aineiden erottumista ja yhteenliittymistä, mutta ne eivät olleet johdonmukaisen internationalismin kannalla eivätkä hyväksyneet bolshevikkien politiikan peruskohtia: imperialistisen sodan muuttaminen kansalaissodaksi, oman imperialistisen hallituksen tappio sodassa, III Internationalen perustaminen.— 77.

³¹ „*Sosialidemokraattinen työväenryhmä*” — „*Arbeitsgemeinschaft*” („Työyhteisö”) — saksalaisten keskustalaisten järjestö; sen perustivat maaliskuussa 1916 valtiopäivien edustajat, jotka olivat eronneet

valtiopäivien sosialidemokraattisesta ryhmästä. Tämä ryhmä muodosti vuonna 1917 perustetun Saksan keskustalaisen Riippumattoman sosialidemokraattisen puolueen kantajoukon; mainittu puolue puolusteli avoimia sosialishovinisteja ja kannatti yhtenäisyyden säilyttämistä näiden kanssa.— 77.

³² *Riippumaton työväenpuolue* (I. L. P. — Independent Labour Party) perustettiin vuonna 1893. Puolueen johdossa olivat James Keir Hardie, R. MacDonald y.m. Väittäen olevansa poliittisesti riippumaton porvarillisista puolueista Riippumaton työväenpuolue oli itse asiassa „riippumaton sosialismista, mutta riippuvainen liberalismista” (*Lenin*). Imperialistisen maailmansodan aikana (1914—1918) Riippumaton työväenpuolue esitti alussa sodanvastaisen manifestin (elokuun 13 pnä (u. l.) 1914). Sitten helmikuussa 1915, Ententen maiden sosialistien Lontoon konferenssissa, riippumattomat yhtyivät kannattamaan konferenssin hyväksymää sosialishovinistista päätöslauselmaa. Siitä lähtien riippumattomien johtomiehet olivat kannanotoissaan sosialishovinistisia käyttäen kilpenään pasifistisia fraaseja. Kun sitten vuonna 1919 perustettiin Komintern, Riippumattoman työväenpuolueen johtomiehet päättivät puolueen vasemmistolaistuneiden jäsenjoukkojen painostuksesta erota II Internationaleen. Vuonna 1921 riippumattomat liittyivät n.s. 2¹/₂ Internationaleen ja sen hajottua uudelleen II Internationaleen. Vuonna 1921 Englannin Riippumattoman työväenpuolueen vasen siipi erosi puolueestaan ja liittyi Ison-Britannian kommunistiseen puolueeseen.— 77.

³³ *Sotateollisuuskomiteoita* perustettiin Venäjällä imperialistisen suurporvariston toimesta vuonna 1915. Yrittäessään alistaa työläiset vaikutuksensa alaiseksi ja istuttua heihin puolustusmielialoja porvaristo ryhtyi järjestämään „työläisryhmiä” noiden komiteain yhteyteen. Porvaristolle oli edullista saada näihin ryhmiin työläisten edustajia, jotka olisivat agitoinet työläisjoukkoja kohottamaan työn tuottavuutta sotatarviketehtaissa. Menshevikit olivat aktiivisesti mukana tässä porvariston alulle panemassa valhepatrioottisessa puuhassa. Bolshevikit julistivat sotateollisuuskomiteat boikotin alaisiksi ja boikotoivat niitä menestyksellisesti työläisten enemmistön tukemina.— 77.

³⁴ *Baselin manifesti* — sotaa koskeva manifesti, jonka II Internationalen Baselissa (Sveitsissä) marraskuun 24—25 pnä (u. l.) 1912 pidetty ylimääräinen kongressi hyväksyi yksimielisesti. Manifesti pani merkille valmisteltavan imperialistisen sodan ryöstötarkoitukset ja kehotti kaikkien maiden työläisiä ryhtymään päättävään taisteluun sotaa vastaan. Siinä tapauksessa, jos imperialistinen sota syttyy, manifesti kehotti sosialisteja käyttämään hyväksi sodan aiheuttamaa taloudellista ja poliittista kriisiä taistelun käymiseksi sosialistisen vallankumouksen puolesta. (Manifestista ks. Teokset, 21. osa, ss. 198—208 ja 301—302).

II Internationalen johtajat Kautsky, Vandervelde y.m. äänestivät kongressissa tämän manifestin hyväksymisen puolesta. Mutta vuonna 1914 imperialistisen maailmansodan puhjettua he unohtivat Baselin manifestin ja asettuivat omien imperialististen hallitustensa kannalle.— 78.

⁸⁵ „*La Sentinelle*” („Vartija”) — sanomalehti, Neuchâtelin kantonin (ranskalainen Sveitsi) sveitsiläisen sosialidemokraattisen järjestön äänenkannattaja; perustettiin La Chaux-de-Fonds'ssa vuonna 1884. Imperialistisen maailmansodan (1914—1918) alkuvuosina lehti oli internationalistisella kannalla. Marraskuun 13 p:nä 1914 lehden 265. numerossa julkaistiin lyhennettynä VSDTP:n Keskuskomitean manifesti „Sota ja Venäjän sosialidemokratia” (ks. Teokset, 21. osa, ss. 11—20). Lehti ilmestyy nykyäänkin; se on kommunismi- ja neuvostovastaisella kannalla.

„*Volksrecht*” („Kansan Oikeus”) — päivälehti, Sveitsin sosialidemokraattisen puolueen ja Zürichin kantonin sosialidemokraattisen järjestön äänenkannattaja; sitä on julkaistu Zürichissä vuodesta 1898. Imperialistisen maailmansodan vuosina (1914—1918) lehti julkaisi vasemmistolaisten zimmerwaldilaisten artikkeleja. Siinä julkaistiin myös Leninin kirjoitukset: „Kaksitoista lyhyttä teesiä H. Greulichin isänmaanpuolustus-kannasta”, „VSDTP:n tehtävistä Venäjän vallankumouksessa”, „Tasavaltalaisten shovinistien juonittelua” y.m. Lehti ilmestyy nykyäänkin; se on kommunismi- ja neuvostovastaisella kannalla.

„*Berner Tagwacht*” („Bernin Vartio”) — sanomalehti, Sveitsin sosialidemokraattisen puolueen äänenkannattaja; perustettiin vuonna 1893 Bernissä. Imperialistisen maailmansodan (1914—1918) alussa lehdessä julkaistiin K. Liebknechtin, F. Mehringin ja muiden vasemmistososialidemokraattien kirjoituksia. Vuodesta 1917 lähtien lehti alkoi kannattaa avoimesti sosialishovinisteja; ilmestyy nykyäänkin ja on kommunismi- ja neuvostovastaisella kannalla.— 87.

⁸⁶ Tarkoitetaan Sveitsin sosialidemokraattisen puolueen Aaraun edustajakokousta, joka pidettiin marraskuun 20—21 p:nä (u.l.) 1915. Edustajakokouksen työjärjestyksen keskeisenä kysymyksenä oli Sveitsin sosialidemokratian suhtautuminen internationalistien Zimmerwaldin yhdistykseen. Tämän kysymyksen johdosta Sveitsin sosialidemokraattisessa puolueessa kehkeytyi taistelu kolmen suunnan välillä: 1) Zimmerwaldin vastustajain (Greulich, Pflüger ja muut), 2) Zimmerwaldin oikeiston kannattajien (Grimm ja muut) ja 3) Zimmerwaldin vasemmiston kannattajien (Platten ja muut) välillä.

R. Grimm esitti päätöslauselman, jossa Sveitsin sosialidemokraattiselle puolueelle ehdotettiin Zimmerwaldin yhdistykseen liittymistä ja Zimmerwaldin oikeiston poliittisen linjan hyväksymistä. Sveitsin vasemmistososialidemokraatit tekivät korjausehdotuksen Grimmin päätöslauselmaan. Korjauksessa ehdotettiin, että vallankumouksellisen sodanvastaisen joukkotaistelun kehittäminen katsotaan välttämättömäksi, ja sanottiin, että vain proletariaatin voitokas vallankumus voi tehdä lopun imperialistisesta sodasta.

Äänen enemmistöllä edustajakokous hyväksyi vasemmistolaisten korjausehdotuksen.— 81.

⁸⁷ „*Bjulleten Zagranitshnogo Komiteta Bunda*” („Bundin Ulkomaisen Komitean Tiedonantolehti”) ilmestyi Genevessä vuonna 1916; se oli sosialishovinismin kannalla. Tiedonantolehteä ilmestyi kaksi numeroa.— 82.

³⁸ *Italian sosialistinen puolue* perustettiin vuonna 1892. Ensimmäisen maailmansodan kaudella se oli imperialisminvastaisella kannalla; Italian sosialistisen puolueen edustajat osallistuivat internationalistien kansainvälisiin Zimmerwaldin ja Kienthalin konferensseihin, joissa he yhtyivät keskustalaiseen enemmistöön. Maassa tapahtuneen vallankumouksellisen nousun ja Venäjän Lokakuun Suuren sosialistisen vallankumouksen voiton vaikutuksesta voimistui ensimmäisen maailmansodan kaudella muodostunut Italian sosialistisen puolueen vasen siipi. Lokakuussa 1919 Bolognassa pidetty Italian sosialistisen puolueen XVI edustajakokous teki päätöksen Kommunistiseen Internationaleen liittymisestä ja lähetti edustajansa Kominternin II kongressiin (edustajiston johtajana oli G. M. Serrati). Keskustalaisella kannalla ollut Serrati vastusti kongressin jälkeen välien katkaisemista reformisteihin. Tammikuussa 1921 Livornossa pidetyssä puolueen XVII edustajakokouksessa Serratin johtamat keskustalaiset, jotka olivat edustajakokouksessa enemmistönä, kieltäytyivät katkaisemasta välejään reformisteihin ja hyväksymästä täydellisesti Kommunistiseen Internationaleen liittymisen „21 ehtoa”. Tammikuun 21 p:nä 1921 vasemmistolaiset kommunistiedustajat poistuivat edustajakokouksesta ja perustivat Italian kommunistisen puolueen.

Italian sosialistisen puolueen johdossa olleet reformistit eivät asettuneet johtamaan työväenluokan taistelua fasismia vastaan, mikä helpotti tosiasiallisesti fasistien valtaantuloa v. 1922.

Vuoden 1922 lopulla Italian sosialistisen puolueen sisällä muodostui jälleen vasemmistoryhmä — „III Internationalen kannattajat” (Serrati, Lazzari y.m.), joka puolusti Italian kommunistiseen puolueeseen yhtymistä. Elokuussa 1924 „III Internationalen kannattajat” liittyivät Italian kommunistiseen puolueeseen.

Fasistidiktatuurin kaudella Italian sosialistisessa puolueessa muodostui uudestaan vaikutusvaltainen vasen siipi. Vuodesta 1934 lähtien Italian sosialistinen puolue on ollut yhteistoiminnassa Italian kommunistisen puolueen kanssa taisteltaessa työtätekevien etujen puolesta. Tämän yhteistoiminnan ansiosta kumpikin puolue on saavuttanut suurta menestystä ja tuo yhteistoiminta on Italian työväenliikkeen huomattava voitto.

Tammikuussa 1947 Italian sosialistisesta puolueesta erosi Saragatin johtama oikeistoryhmä, joka perusti niin sanotun „Italian työtätekevien sosialistisen puolueen”. Vuonna 1949 Italian sosialistinen puolue erotti riveistään Romiton johtaman oikeistolaisryhmän. Vuonna 1952 nuo kaksi ryhmää muodostivat „Italian sosialidemokraattisen puolueen” (ISDP). Tämän puolueen yhdistämät reformistiainekset yrittävät tehdä tyhjäksi sosialistisen ja kommunistisen puolueen yhteistoimintapolitiikan, saada aikaan hajaannusta Italian työväenliikkeessä.

Italian sosialistisen puolueen XXXII edustajakokous, joka pidettiin vuoden 1957 helmikuussa, käsiteli kysymykset sosialistien ja sosialidemokraattien yhteenliittymisestä ja yhteistoiminnasta kommunistien kanssa. Edustajakokous hyväksyi päätöslauselman Italian sosialistisen ja kommunistisen puolueen yhteistoimintapolitiikasta. Päätöslauselmassa sanotaan: „Sosialistien ja kommunistien keskinäissuhteiden perustana on luonnollisesti luokkasoli-

daarisuus ja yhteisvastuuntunto työtätekevien suhteen". Edustajakokouksen päätöslauselmassa on jälleen todettu välttämättömäksi yhtenäisyys ammattiliitoissa, osuuskunnissa, joukkojärjestöissä ja kunnallishallinnoissa.— 84.

³⁹ „*Avanti!*” („Eteenpäin!”)— päivälehti, Italian sosialistisen puolueen pää-äänenkannattaja; perustettiin joulukuussa 1896. Imperialistisen maailmansodan vuosina (1914—1918) lehti oli epäjohdonmukaisesti internationalismin kannalla eikä katkaissut yhteyksiään reformisteihin. Lehti ilmestyy nykyäänkin.— 85.

⁴⁰ „*Saksan internationalistiset sosialistit*” (I. S. D.)— imperialistisen maailmansodan (1914—1918) alussa Saksassa muodostunut vasemmistolaisten sosialidemokraattien ryhmä (Borchardt y.m.). I. S. D.-ryhmä liittyi Zimmerwaldin vasemmistoon, ja kysymyksissä, jotka koskivat eroamista sosialishovinisteista ja keskustalaisista, sillä oli johdonmukaisempi kanta kuin R. Luxemburgin kannattajilla. Ryhmällä ei ollut kuitenkaan laajempia yhteyksiä joukkoihin ja se hajosi pian.— 85.

⁴¹ „*Vorwärts*” („Eteenpäin”) — päivälehti, Saksan sosialidemokratian pää-äänenkannattaja; ilmestyi vuodesta 1876 W. Liebknechtin y.m. toimittamana. F. Engels kävi lehden palstoilla taistelua kaikkinaisia opportunistien ilmauksia vastaan. 1890-luvun toiselta puoliskolta lähtien, F. Engelsin kuoleman jälkeen, „*Vorwärts*issä” julkaistiin säännöllisesti Saksan sosialidemokraattisessa puolueessa ja II Internationalaessa vallalla olleiden opportunistien kirjoituksia. Imperialistisen maailmansodan vuosina (1914—1918) „*Vorwärts*in” kanta oli sosialishovininistinen. Lokakuun Suuren sosialistisen vallankumouksen jälkeen „*Vorwärts*” lehti muodostui erääksi Neuvostoliittovastaisen propagandan keskuksiksi; ilmestyi Berliinissä vuoteen 1933.— 86.

⁴² *Entente-Sozialisten* (Entente-maiden sosialistien) *konferenssi* kutsuttiin koolle Ranskan sosialishovininistien (Thomas'n, Renaudelin, Sembat'n) aloitteesta. V. I. Leninin ehdotuksesta VSDTP:n KK antoi julkilausuman, jossa paljastettiin sosialishovininistien petosaikeet ja kehoitettiin internationalisteja vastaamaan kielteisesti konferenssiin-osallistumis-kutsuun. VSDTP:n KK:n julkilausuma julkaistiin joulukuussa 1916 „*Sbornik Sotsial-Demokrata*” kokoelman 2. vihkossa. Konferenssia lykättiin. Se pidettiin Lontoossa elokuun 28 pnä (u. l.) 1917.— 87.

⁴³ Tarkoitetaan „kolmisopimus”-maiden *sosialistien Lontoon konferenssia*, joka pidettiin helmikuun 14 pnä (u. l.) 1915. Siinä olivat läsnä Englannin, Ranskan ja Belgian sosialishovininistien edustajat ja näiden maiden sosialististen puolueiden pasifististen ryhmien edustajat sekä Venäjän edustajina menshevikkejä ja eserriä.

Vaikei bolshevikkeja oltukaan kutsuttu, meni Litvinov (Maksimoviitsh) V. I. Leninin toimeksiannosta konferenssiin esittääkseen VSDTP:n KK:n julkilausuman, jonka pohjaksi oli otettu Leninin kirjoittama luonnos. Julkilausumassa vaadittiin sosialistien eroamista

porvarillisista hallituksista, täydellistä välien katkaisemista imperiaalisteihin ja kieltäytymistä yhteistyöstä näiden kanssa, päättäväistä taistelua omaa imperialistista hallitusta vastaan ja sotamäärärahojen puolesta äänestämisen tuomitsemista. Julkilausuman lukemisen aikana Litvinov keskeytettiin ja häneltä riistettiin puheoikeus; Litvinov jätti julkilausuman tekstin puhemiehistölle ja poistui konferenssista.

Ks. Leninin artikkeleja „Lontoon konferenssista” ja „Lontoon konferenssin johdosta” (Teokset, 21. osa, ss. 118—120 ja 166—168).— 87.

⁴⁴ Kysymys on K. Chilboomin artikkelista „Ruotsin sosialidemokratia ja maailmansota” ja A. Hansenin artikkelista „Norjan nykyisen työväenliikkeen muutamia vaiheita”, jotka julkaistiin „Sbornik Sotsial-Demokrata” kokoelman 2. vihkossa (joulukuu 1916).— 88.

⁴⁵ „The Socialist Review” („Sosialistinen Katsaus”) — kuukausijulkaisu, Englannin Riippumattoman työväenpuolueen äänenkannattaja; ilmestyi Lontoossa vuodesta 1908 vuoteen 1934.— 98.

⁴⁶ Ks. K. Marx ja F. Engels, Valitut teokset kahdessa osassa, I osa, suomenkiel. painos, ss. 198—199.— 102.

⁴⁷ „Kommunist” („Kommunisti”) — aikakauslehti, jota „Sotsial-Demokrat” lehden toimitus julkaisi Genevessä 1915. Ilmestyi yksi (kaksois-) numero, jossa julkaistiin kolme Leninin artikkeleja: „II Internationalen vararikko”, „Ranskalaisen sosialistin rehelliä puhetta” sekä „Imperialismi ja sosialismi Italiassa” (ks. Teokset, 21. osa, ss. 195—250, 344—352 ja 353—362).

Aikakauslehden toimituksessa Lenin kävi taistelua Buharinin ja Pjatakovin puoluevastaista ryhmää vastaan, paljasti sen bolshevisminvastaiset katsantokannat ja sen yritykset käyttää lehteä ryhmäkuntalaistarkoituksiin. Mainitun ryhmän puoluevastaisen asenteen vuoksi Lenin kehotti katkaisemaan suhteet ryhmään ja lopettamaan lehden yhteisen julkaisemisen. Lokakuusta 1916 „Sotsial-Demokrat” lehden toimitus alkoi julkaista omaa „Sbornik Sotsial-Demokrata” nimistä kokoelmaa.— 102.

⁴⁸ „Izvestija Zagranitshnogo Sekretariata Organizatsionnogo Komiteta Rossiiskoi Sotsial-Demokratitsheskoj Rabotshei Partii” („Venäjän Sosialidemokraattisen Työväenpuolueen Organisaatiokomitean Ulkomaisen Sihteeristön Tiedonantoja”) — menshevistinen sanomalehti; sitä julkaistiin Sveitsissä vuoden 1915 helmikuusta vuoden 1917 maaliskuuhun. Kaikkiaan ilmestyi 10 numeroa.— 105.

⁴⁹ Ks. K. Marx ja F. Engels, Valittuja kirjeitä, 1953, s. 105.— 107.

⁵⁰ Ks. K. Marx ja F. Engels, Teokset, XXVI osa, 1935, ss. 288, 370.— 107.

⁵¹ Ks. K. Marx ja F. Engels, Teokset, XXIV osa, 1931, ss. 529—530.— 107.

⁵² Ks. K. Marx ja F. Engels, Valittuja kirjeitä, 1953, s. 356.— 107.

- ⁵³ Ks. K. Marx ja F. Engels, Valittuja kirjeitä, 1953, ss. 415—416.— 108.
- ⁵⁴ Ks. K. Marx ja F. Engels, Teokset, XXVIII osa, 1940, ss. 208—209, 295, 340.— 108.
- ⁵⁵ Ks. K. Marx ja F. Engels, Valitut teokset kahdessa osassa, II osa, 1952, ss. 386—400.— 108.
- ⁵⁶ *Tshheidzen ryhmä* — menshevistinen ryhmä IV Valtakunnanduumassa.— 113.
- ⁵⁷ „*Nashe Delo*” („Meidän Asiamme”) — menshevikkien kuukausijulkaisu, likvidaattorien, sosialishovinistien pää-äänenkannattaja Venäjällä; ilmestyi vuonna 1915 Pietarissa lokakuussa 1914 lakkautetun „*Nasha Zarja*” julkaisun asemesta.
- „*Golos Truda*” („Työn Ääni”) — menshevikkien legaalinen sanomalehti; ilmestyi Samarassa vuonna 1916.— 113.
- ⁵⁸ „*Kansainvälisiä yhteyksiä ennallistavan komitean*” muodostivat Ranskan internationalistit tammikuussa 1916. Komitea harjoitti propagandaa imperialistista sotaa vastaan ja julkaisi joukon kirjasia ja lehtisiä, joissa paljastettiin imperialistien anastuspyrkimykset ja sosialishovinistien petturuus. Mutta se ei kuitenkaan pitänyt tarpeellisenä päättäväistä eroamista opportunisteista eikä esittänyt mitään selvää johdonmukaista ohjelmaa vallankumouksellisen taistelun kehittämiseksi.
- Komitean epäjohdonmukaisesta kannasta huolimatta Lenin oli sitä mieltä, että Komiteaa oli käytettävä hyväksi Ranskan vasemmistolaisten internationalistien yhteenliittämiseksi ja Zimmerwaldin vasemiston vaikutuksen voimistamiseksi. Leninin kehotuksesta Komitean toimintaan otti osaa Inessa Armand.
- Venäjän Lokakuun Suuren sosialistisen vallankumouksen vaikutuksesta ja Ranskan työväenliikkeen voimistumisen seurauksena Komitea muodostui vallankumouksellisten internationalististen aineiden keskuksiksi. Vuonna 1920 se liittyi vastaperustettuun Ranskan kommunistiseen puolueeseen.— 117.
- ⁵⁹ Kysymys on Itävallan sosialidemokraattien erään johtomiehen Friedrich Adlerin suorittamasta Itävallan pääministerin Stürgkhin murhasta.— 117.
- ⁶⁰ Kysymys on Kansainvälisestä sosialistisesta toimistosta — II Internationalen toimeenpaneavasta elimestä, joka muodostettiin vuonna 1900 pidetyn Pariisin kongressin päätöksen mukaan. Imperialistisen maailmansodan vuosina (1914—1918) KST oli sosialishovinismin kannalla, keräsi ympärilleen sosialististen puolueiden opportunistiset ainekset ja yritti eri maiden sosialistien „keskinäisen amnestian” tietä ennallistaa II Internationalea.— 129.
- ⁶¹ „*Kansan Ääni*” („*Volksstimme*”) — sanomalehti, ilmestyi Chemnitzissä vuoden 1890 tammikuusta vuoden 1933 helmikuuhun;

- imperialistisen maailmansodan vuosina (1914—1918) se oli sosialishoviniestien äänenkannattaja.— 129.
- ⁶² Teesit „*Sveitsin sosialidemokraattisen puolueen zimmerwaldilaisen vasemmiston tehtävät*” oli kirjoitettu venäjäksi ja saksaksi. I. Armand käänsi ne ranskaksi. Teesit lähetettiin Sveitsin vasemmistolaisten sosialidemokraattien käsiteltäviksi.— 132.
- ⁶³ Tämä ohjelause on esitetty vuoden 1914 lokakuun 2 pille (u. l.) päivätyssä Saksan sosialidemokraattisen puolueen hallinnolle osoitetussa K. Liebknechtin kirjeessä. Lenin siteeraa mainitun kirjeen tekstiä „Kansainväliselle sosialistiselle toimikunnalle ja kaikille sosialistisille puolueille” osoitetun vetoomuksen alustavassa teesiluonnoksessa (ks. tätä osaa, s. 216).— 132.
- ⁶⁴ *Egli* ja *de Loys* — sveitsiläisiä upseereita, joita syytettiin vakoilusta imperialistisen maailmansodan aikana. Sveitsin pääesikunnassa puolueen eversti Eglin oikeusjuttu vuonna 1916 todisti hänen osallistuneen vakoiluun. Militaristisen porvariston ja sotilasjuntan painostuksesta Sveitsin tuomioistuimien kuitenkin rajoittui siihen, että päätti luovuttaa syytetyn sotilasviranomaisille sotilaskurinpidollista rangaistusta varten.— 133.
- ⁶⁵ *Oltenin päätös* — päätös, jonka Oltenissa (Sveitsi) helmikuun 10—11 p:nä (u. l.) 1906 pidetty Sveitsin sosialidemokraattisen puolueen ylimääräinen edustajakokous teki sotakysymyksestä.— 140.
- ⁶⁶ *Grütli-Verein* (Grütli-liitto) — porvarillis-reformistinen järjestö, perustettu Sveitsissä vuonna 1838. Vuonna 1901 Grütli-liitto liittyi Sveitsin sosialidemokraattiseen puolueeseen säilyttäen järjestöllisen itsenäisyytensä; imperialistisen maailmansodan vuosina (1914—1918) sen asenne oli sosialishovinistinen.
- Vuoden 1916 marraskuussa Zürichissä kokoontunut Sveitsin sosialidemokraattisen puolueen edustajakokous teki pesäeron Grütli-liitosta katsoen sen sosialishovinistisen toiminnan olevan ristiriidassa sosialidemokraattiseen puolueeseen kuulumisen kanssa.— 141.
- ⁶⁷ Kyseiset teesit Lenin kirjoitti Sveitsin vasemmistolaisia sosialidemokraatteja varten näiden valmistautuessa Sveitsin sosialidemokraattisen puolueen ylimääräiseen edustajakokoukseen; edustajakokouksen piti kokoontua helmikuussa 1917 päättämään kysymyksestä, joka koski sosialistien suhtautumista sotaan. Kokousta koskevaa aineistoa ks. V. I. Leninin kirjoituksista: „Avoin kirje Charles Nainelle, Bernin Kansainvälisen sosialistisen toimikunnan jäsenelle” ja „Erään sosialistisen puolueen erään lyhyen elämänkauten historiikka” (tämä osa, ss. 222—231 ja 292—295).— 144.
- ⁶⁸ Ks. K. Marx ja F. Engels, Valitut teokset kahdessa osassa, I osa, suomenkiel. painos, s. 486.— 149.
- ⁶⁹ „*Schweizerische Metallarbeiter-Zeitung*” („Sveitsin Metallityöläisten Lehti”) — viikkolehti, perustettu Bernissä 1902; imperialistisen maailmansodan vuosina (1914—1918) lehden asenne oli sosialishovinistinen.— 151.

⁷⁰ *Fabianilainen puolue* („Fabianilainen yhdistys”) — reformistinen, äärimmäisen opportunistinen järjestö, jonka perusti muuan porvarillinen intelligenttiryhmä Englannissa vuonna 1884. Yhdistys sai nimensä roomalaisen sotapäällikön Fabius Cunctatorin („Vitkaste-lijan”) mukaan, joka oli tunnettu viivyttelytaktiikastaan ja ratkaisevien taistelujen välttelemisestä. Lenin sanoi Fabianilaisen yhdistyksen edustavan „opportunistimin ja liberaalisen työväenpolitiikan viimeistä sanaa”. Fabianilaiset vieroittivat proletariaattia pois luokkataistelusta ja julistivat, että kapitalismista voidaan siirtyä sosialismiin rauhallista tietä uudistusten kautta. Imperialistisen maailmansodan aikana (1914—1918) fabianilaisten kanta oli sosialishovinistinen. Fabianilaisista annettua karakteristiikkaa ks. Leninin kirjoituksista: „Esipuhe kirjan „J. Ph. Beckerin, J. Dietzgenin, F. Engelsin, K. Marxin y.m. kirjeitä F. A. Sorgelle ynnä muille” venäjänkieliseen painokseen” (Teokset, 12. osa, ss. 354—355), „Sosialidemokratian agraariohjelma Venäjän vallankumouksessa” (Teokset, 15. osa, s. 165), „Englantilainen pasifismi ja englantilainen teorian vieroksunta” (Teokset, 21. osa, s. 253) y.m.— 159.

⁷¹ *Työväenpuolue* (Labour Party) perustettiin 1900 ammattiliittojen sekä sosialististen järjestöjen ja ryhmien yhtymänä siinä tarkoituksessa, että olisi saatu parlamenttiin työväenedustajia („Työväenedustuskomitea”). Vuonna 1906 Komitea muutti nimensä Työväenpuolueeksi (Labour-puolueeksi). Labour-puolue, joka alun perin muodostui kokoomukseltaan työväen puolueeksi (johon sittemmin on liittynyt huomattava määrä pikkuporvarillisia aineksia), on ideologiansa ja taktiikkansa puolesta opportunistinen järjestö. Puolueen syntymishetkestä alkaen sen johtomiesten politiikkana on ollut työväenluokan ja porvariston yhteistoiminta. Imperialistisen maailmansodan aikana (1914—1918) Labour-puolueen johtomiesten kanta oli sosialishovinistinen. Labouristit ovat monta kertaa muodostaneet hallituksen (vuosina 1924, 1929, 1945 ja 1950) harjoittaen vallassa ollessaan kansanetujen vastaista ulko- ja sisäpolitiikkaa. Ulkopoliittikan alalla labouristihallitukset ovat hyväksyneet „Marshall-suunnitelman” orjuuttavat ehdot, allekirjoittaneet Bryselin sopimuksen ja vetäneet Englannin Pohjois-Atlantin liittoon. Labour-puolueen johdon politiikka herättää yhä suurempaa tyytymättömyyttä puolueen rivijäsenten keskuudessa, jotka vaativat puolueen politiikan muuttamista. Labour-puolueen viimeksi pidetyissä vuosikonferensseissa puolueen perusjärjestöjen ja johdon mielipiteet sellaisissa kysymyksissä kuin kansallistaminen, Pohjois-Atlantin liitto, Englannin Lähi- ja Kauko-Idän politiikka y.m. ovat eronneet jyrkästi toisistaan. Puolueen rivijäsenten painostuksen tuloksena Labour-puolueen johdossa on syntynyt ristiriitaisuuksia, jotka ovat johtaneet Labour-puolueen virallista politiikkaa vastustavien vasemmistöryhmien muodostumiseen.— 159.

⁷² *Nota-Bene* — Buharinin salanimi.— 161.

⁷³ Vuoden 1916 lopulla ja vuoden 1917 alussa Lenin tutki valtiota koskevaa aineistoa. Silloin hän laati myös jäsenyyksen artikkelia varten, jonka aiheena oli marxilaisuuden suhtautuminen valtioon.

Hänen aikomuksenaan oli julkaista artikkeli „Sbornik Sotsial-Demokrata” kokoelman neljännessä vihkossa. Varojen puutteen vuoksi kokoelmaa ei julkaistu; artikkeli jäi kirjoittamatta.— 162.

⁷⁴ „*Nashe Slovo*” („Meidän Sanamme”) — menshevikkien ja trotski-laisten päivälehti; ilmestyi Pariisissa vuoden 1915 tammikuusta vuoden 1916 syyskuuhun „Golos” lehden asemesta.— 163.

⁷⁵ „*Aloiteryhmiä*” perustivat vuoden 1910 lopulta alkaen menshevikkilikvidaattorit, jotka pitivät niitä Stolypinin valtakomentoon mukautuvan uuden laajan legaalisen puolueen soluna. Likvidaattorit onnistuivat perustamaan „aloiteryhmiä” Pietarissa, Moskovassa, Jekaterinoslavissa ja Konstantinovkassa (Donetsin laakiolla). Nämä olivat pieniä intelligenttiryhmiä, joilla ei ollut yhteyksiä työläisjoukkoihin. Imperialistisen maailmansodan aikana aloiteryhmien kanta oli sosialishovinistinen.— 168.

⁷⁶ *Ortodoks* — menshevikki L. I. Axelrod.— 168.

⁷⁷ „*Delo*” („Asia”) — kahdesti kuussa ilmestynyt menshevikkien sosialishovinistinen aikakauslehti, jota julkaistiin Moskovassa vuodesta 1916 vuoteen 1917.— 169.

⁷⁸ „*Diskussionnyi Listok*” („Väittelylehtinen”) — VSDTP:n Pää-äänenkannattajan „Sotsial-Demokratin” liite; ilmestyi VSDTP:n KK:n tammikuun (1910) täysistunnon päätöksen perusteella Pariisissa maaliskuun 6 (19) pstä 1910 huhtikuun 29 (toukokuun 12) päivään 1911. Ilmestyi kolme numeroa.— 169.

⁷⁹ „*Golos*” („Ääni”) — suuntaukseltaan sosialishovinistinen menshevikkien sanomalehti, jota julkaistiin Samarassa 1916. Ilmestyi neljä numeroa. Lehti oli niin ikään Samarassa ilmestyneiden menshevikkilehtien „Nash Golos” ja „Golos Truda” jatkona.— 170.

⁸⁰ Artikkelin „*Porvarillinen pasifismi ja sosialistinen pasifismi*” Lenin aikoi julkaista „Novyi Mir” lehdessä, jota venäläiset sosialistiemi-grantit julkaisivat New Yorkissa. Mainitussa lehdessä artikkelia ei kuitenkaan julkaistu. Kaksi ensimmäistä lukua tästä artikkelista julkaistiin muunnetussa muodossa „Sotsial-Demokrat” lehden viimeisessä, 58:nnessä numerossa otsikoituna „Käännöksen maailmanpolitiikassa” (ks. tätä osaa, ss. 268—277).— 173.

⁸¹ *Yleinen työväen ammattiyhdistysten liitto* (Työn yleisjärjestö) — vuonna 1895 muodostettu yleisranskalainen ammattiyhdistysten yhtymä. Imperialistisen maailmansodan vuosina (1914—1918) Työn yleisjärjestön johtokunta asettui imperialistien puolelle ja propagoi luokkien yhteistoimintaa ja „isänmaan puolustusta”.— 185.

⁸² *Ranskan sosialistinen puolue* perustettiin vuonna 1902. Vuonna 1905 Ranskan sosialistisen puolueen ja Ranskalaisen sosialistisen puolueen aloitteesta järjestettiin yhtenäinen sosialistinen puolue; siihen liittyivät kaikki sosialististen puolueiden ja ryhmien edustajat (guesdistit, blanquistit, jauresilaiset y.m.). Ranskan sosialistisen puolueen johto siirtyi sosialistireformisteille (ja näiden johtomiehelle Jaurèsille), jotka olivat enemmistönä puolueessa.

Imperialistisen maailmansodan vuosina (1914—1918) puolueen kanta oli sosialishovinistinen, sen parlamenttiryhmä äänesti sotamäärärahojen myöntämisen puolesta ja sen edustajat osallistuivat porvarilliseen hallitukseen. Toursissa pidetyssä edustajakokouksessa (joulukuun 25—30 p:nä 1920) Ranskan sosialistinen puolue hajosi: enemmistö perusti Ranskan kommunistisen puolueen ja Léon Blumin johtama oikeisto-opportunistinen vähemmistö poistui edustajakokouksesta ja muodosti itsenäisen puolueen, joka otti itselleen vanhan nimen — Ranskan sosialistinen puolue.— 185.

- ⁸³ „*La Bataille*” („Taistelu”) — sanomalehti, Ranskan anarkisti-syndikalistien äänenkannattaja; alkoi ilmestyä Pariisissa vuoden 1915 marraskuusta; imperialistisen maailmansodan aikana (1914—1918) sen kanta oli shovinistinen.— 188.
- ⁸⁴ Tämä artikkeli on kirjoitettu vastaukseksi ranskalaisen trotskilaisen Boris Souvarinin avoimeen kirjeeseen, joka julkaistiin 1916 otsikoituna „*A nos amis qui sont en Suisse*” („Sveitsissä oleville ystävillemme”). Sensuuri esti Souvarinelle osoitetun Leninin vastauksen julkaisemisen, ja tämä vastaus ilmestyi vuoden kuluttua sen kirjoittamisen jälkeen Ranskan keskustalaisten sosialistien lehdessä „*La Vérité*” („Totuus”) suuresti lyhenneltynä ja toimituksen antamin alaotsikoin varustettuna. Kirjeen täydellinen teksti on säilynyt „*La Vérité*” lehden korrehtuurivedoksena.— 195.
- ⁸⁵ „*L'Humanité*” („Ihmisyys”) — päivälehti, jonka J. Jaurès perusti vuonna 1904 Ranskan sosialistisen puolueen äänenkannattajaksi Imperialistisen maailmansodan vuosina (1914—1918) lehti oli Ranskan sosialistisen puolueen äärimmäisen oikeistosiiven käsissä ja sen kanta oli sosialishovinistinen. Kohta sen jälkeen, kun sosialistinen puolue vuoden 1920 joulukuun kongressissa jakautui kahtia ja perustettiin Ranskan kommunistinen puolue, lehdestä tuli tämän äänenkannattaja; lehti ilmestyy Pariisissa nykyäänkin Kommunistisen puolueen pää-äänenkannattajana.— 197.
- ⁸⁶ „*Appeal to Reason*” („Vetoamus Järkeen”) — amerikkalaisten sosialistien lehti; perustettu Kansasin valtiossa (Amerikan Yhdysvalloissa) vuonna 1895; imperialistisen maailmansodan aikana (1914—1918) lehden kanta oli internationalistinen.— 201.
- ⁸⁷ Tammikuussa 1912 pidetyssä VSDTP:n Prahan konferenssissa menshevikkilikvidatorit erotettiin puolueesta ja muodostettiin bolshevikkien itsenäinen puolue. Konferenssia koskevaa aineistoa ks. „NKP edustajakokousten, konferenssien ja KK:n täysistuntojen päätöslauselmissa ja päätöksissä”, 7. painos, I osa, 1954, ss. 265—287.— 203.
- ⁸⁸ „*Tribuuna*” („De Tribune”) — sanomalehti, jonka Hollannin sosialidemokraattisen työväenpuolueen vasemmistosiipi perusti Amsterdamissa vuonna 1907; vuonna 1909 lehdestä tuli Hollannin sosialidemokraattisen puolueen äänenkannattaja ja vuonna 1918 Hollannin kommunistisen puolueen äänenkannattaja; 1930-luvun alusta vuoteen 1940 sen nimenä oli „*Volksdagbladet*” („Kansanlehti”).— 205.

⁸⁹ „*Vetoamus Kansainväliselle sosialistiselle toimikunnalle ja kaikille sosialistisille puolueille. Alustava teesiluonnos*” on kirjoitettu tammikuun alkupäivinä (u. l.) 1917. Käsikirjoituksessa on otsikon alapuolella Leninin merkintö: „(lähettävä I. S. K:lle ja julkaistavaksi)”.

Kautskylaisuuden kannalla ollut Kansainvälisen sosialistisen toimikunnan puheenjohtaja R. Grimm, Sveitsin vasemmistolaisen vastustuksesta huolimatta, ajoi tammikuun 7 pnä (u. l.) 1917 läpi Sveitsin sosialidemokraattisen puolueen hallinnossa päätöksen, jolla lykättiin ylimääräisen edustajakokouksen kokoontumista määräämättömäksi ajaksi. Saksan sosialidemokraattien konferenssi, joka pidettiin samana päivänä Berliinissä, hyväksyi Kautskyn pasifistisen manifestin. Nämä tapahtumat merkitsivät Zimmerwaldin oikeistolaisten siirtymistä julkisesti sosialishovinistien puolelle. Tämän johdosta Lenin teki luonnokseensa joukon korjauksia, mutta päätti sitten lykätä sen julkaisemista tehden luonnokseen merkinnön: „kirjoitettu ennen 7. l. 1917 ja sen vuoksi osittain vanhentunut”. Lenin kirjoitti sittemmin tämän luonnoksen pohjalla vetoamuksen „Työläisille, jotka tukevat taistelua sotaa ja oman hallituksensa puolelle siirtyneitä sosialisteja vastaan” (ks. tätä osaa, ss. 232—239).— 206.

⁹⁰ Lenin kirjoitti kirjeen Zürichissä ja lähetti Geneveen V. A. Karpinskille. Sen piti tulla käsitellyksi VSDTP:n ulkomaisissa jaostoissa.— 219.

⁹¹ „*Grütliäner*” („Grütliäinen”) — sanomalehti, Sveitsin porvarillis-reformistisen Grütli-liiton äänenkannattaja; perustettu Zürichissä vuonna 1851. Imperialistisen maailmansodan aikana (1914—1918) lehden kanta oli sosialishovinistinen. Lenin sanoi tätä lehteä „työväenliikkeessä olevien johdonmukaisten ja avomielisten porvariston renkien lehdeksi”.— 220.

⁹² „*Esitelmän vuoden 1905 vallankumouksesta*” V. I. Lenin piti saksan kielellä tammikuun 9 (22) pnä 1917 Zürichin kansantalolla Sveitsin työläisnuorison kokouksessa.— 240.

⁹³ Lenin kirjoitti teesit sveitsiläisen sosialishovinin H. Greulichin artikkelien johdosta, jotka julkaistiin lehdessä „*Volksrecht*” („Kansan Oikeus”) yleisellä otsikolla „*Zur Landesverteidigung*” („Isänmaan puolustuksesta”).— 258.

⁹⁴ „*Le Populaire*” („Kansan Lehti”) — ranskalaisten keskustalaisten sosialistien perustama sanomalehti; julkaistiin vuodesta 1916 Limoges'issa ja vuoden 1917 heinäkuusta Pariisissa. Vuodesta 1921 lähtien lehdestä tuli Ranskan sosialistisen puolueen äänenkannattaja. Nykyään lehti on oikeistososialistien hallussa.— 268.

⁹⁵ Tarkoitetaan „*Sotsial-Demokrat*” lehden 57. numerossa julkaistuja aineistoja: vuoden 1916 elokuun 15 (28) pille päivättyä Gutshkovin kirjettä korkeimman ylipäällikön pääesikunnan päällikölle kenraali Aleksejeville ja otteita Saksan sisäministerin Helfferichin puheesta, jonka hän piti valtiopäivillä vastaukseksi opposition kyselyyn sosialidemokraattien monilukuisista vangitsemisista.

Gutshkovin kirje ilmaisi Venäjän porvariston pelkoa kehkeytyvän vallankumouksen edessä ja tyytymättömyyttä hallitukseen, joka ei kyennyt ehkäisemään vallankumouksen puhkeamista.

Helferichin puheen pääajatuksena oli se, että parempi on ehkäistä vallankumouksen puhkeaminen vangitsemalla sen johtajat kuin sallia vallankumouksen tapahtuvan.— 269.

- ⁹⁶ Tarkoitetaan Kansainvälisen sosialistisen toimikunnan laajennetun neuvottelukokouksen helmikuussa 1916 hyväksymää vetoomusta „Kaikille meitä lähentyville puolueille ja ryhmille”. Vetoomuksessa on arvosteltu ankarasti sosialishovinisteja ja Kansainvälisen sosialistisen toimiston sosialishovinistista kantaa. Kansainvälisen sosialistisen toimiston johtomiesten yrityksiä palauttaa ennalleen II Internationale sosialistien „keskinäisen amnestian” avulla on vetoomuksessa nimitetty „salaliitoksi sosialismia vastaan”. Vetoomus vaati sosialisteja kieltäytymään äänestämästä sotamäärärahojen puolesta ja kehotti heitä järjestämään lakkoja, mielenosoituksia, veljeilyä juoksuhaudoissa sekä soveltamaan muita imperialistista sotaa vastaan tähdätyjä vallankumouksellisia taistelumuotoja. Kansainvälisen sosialistisen toimikunnan vetoomus julkaistiin „Internationale Sozialistische Kommission zu Bern. Bulletin” („Bernin Kansainvälinen Sosialistinen Toimikunta. Bulletin”) julkaisun 3. numerossa helmikuun 29 p:nä 1916 ja „Sotsial-Demokrat” lehden 52. numerossa maaliskuun 25 p:nä 1916.— 272.

- ⁹⁷ Kirjoituksen „*Tilastotiede ja sosiologia*” Lenin aikoi julkaista legaalisesti erillisenä kirjasena P. Pirjutshevin salanimellä. Hänen ei onnistunut päättää kirjoitusta.

Kirjasen valmistava aineisto ja jäsenyys on julkaistu XXX Lenin-kokoelmassa, 1937, ss. 280—300.— 278.

- ⁹⁸ „*Die Glocke*” („Kello”) — aikakauslehti, jota Saksan sosialidemokraattisen puolueen jäsen, sosialishovinisti ja Saksan imperialismiin agentti Parvus (Helphand) julkaisi vuosina 1915—1925 ensin Münchenissä ja sittemmin Berliinissä.— 287.

- ⁹⁹ „*Ehdotuksen sotakysymystä koskevaan päätöslauselmaehdotukseen tehtävistä muutoksista*” tekivät Sveitsin vasemmistososialidemokraatit käsiteltäessä sotakysymystä Zürichin sosialidemokraattisen järjestön kantonin edustajakokouksessa, joka pidettiin helmikuun 11—12 p:nä (u. l.) 1917 Tössissä.

Edustajakokouksessa esitettiin kaksi päätöslauselmaehdotusta: 1) sosialishovinismien hengessä laadittu oikeistolaisten päätöslauselmaehdotus ja 2) keskustalaisten päätöslauselmaehdotus, jonka Sveitsin sosialidemokraattisen puolueen johtavien toimihenkilöiden enemmistö hyväksyi. Äänten enemmistöllä (93 puolesta, 65 vastaan) edustajakokous hyväksyi enemmistön päätöslauselmaehdotuksen. Ettei sosialishovinistien päätöslauselmaehdotus olisi tullut hyväksytyksi, vasemmistolaiset äänestivät enemmistön päätöslauselmaehdotusta, mutta ehdottivat tehtäväksi tuohon päätöslauselmaehdotukseen muutoksia Zimmerwaldin vasemmiston hengessä. Vasemmistolaisten ehdotus sai 32 ääntä.

Sveitsin sosialidemokraattisessa puolueessa käydyistä taistelusta ks. Leninin kirjoitusta „Erään sosialistisen puolueen erään lyhyen elämänsä historian historiikkia” (tämä osa, ss. 292—295).— 291.

¹⁰⁰ Tarkoitetaan kansanäänestystä Sveitsin sosialidemokraattisen puolueen ylimääräisen edustajakokouksen koollekutsumista koskevasta kysymyksestä; edustajakokouksessa piti käsitellä kysymys sotaan suhtautumisesta. Sveitsin vasemmistososialidemokraatit julistivat kansanäänestyksen sen yhteydessä, että Sveitsin sosialidemokraattisen puolueen hallinto teki päätöksen edustajakokouksen koollekutsumisen lykkäämisestä epämääräiseksi ajaksi.— 292.

¹⁰¹ „*Neue Freie Zeitung*” („Uusi Vapaa Lehti”) — Sveitsin Solothurnin kantonin sosialidemokraattisen järjestön äänenkannattaja; ilmestyi Oltenissa vuodesta 1905 vuoteen 1920. Imperialistisen maailmansodan vuosina (1914—1918) oli keskustalaisella kannalla.

„*Basler Vorwärts*” („Baselin Eteenpäin”) — sanomalehti, Sveitsin Baselin kantonin sosialidemokraattisen järjestön äänenkannattaja; perustettiin vuonna 1898; imperialistisen maailmansodan vuosina (1914—1918) oli keskustalaisella kannalla.— 292.

¹⁰² „*Vuoden 1917 maaliskuun 4 (17) p:n teesi luonnoksen*” V. I. Lenin kirjoitti Zürichissä saatuaan ensimmäiset tiedot helmikuun porvarillis-demokraattisesta vallankumouksesta ja lähetti sen Tukholmaan ohjeeksi Venäjälle matkustaville bolsheveille.— 296.

¹⁰³ Tarkoitetaan porvarillista Väli aikaista hallitusta, joka muodostettiin maaliskuun 2 (15) p:nä 1917 sopimuksen perusteella, jonka Valtakunnanduuman Väli aikainen komitea oli tehnyt työläisten ja sotilaiden edustajain Pietarin Neuvoston Toimeenpanevan komitean eserräläis-menshevististen johtomiesten kanssa salassa bolsheveikeilta. Väli aikaiseen hallitukseen kuuluivat ruhtinas Lvov, kadettien päämies Miljukov, lokakuulaisten päämies Gutshkov ja muita porvariston ja tilanherrojen edustajia. „Demokraattisten piirien” edustajana hallitukseen otettiin eserrä Kerenski.— 296.

¹⁰⁴ Asiakirjan otsikon on antanut NKP:n KK:n Marxismin-leninismiminstituutti.— 301.

¹⁰⁵ Asiakirjan otsikon on antanut NKP:n KK:n Marxismin-leninismiminstituutti.— 302.

¹⁰⁶ „*Kirjeitä kaukaa*” — viisi kirjettä, jotka V. I. Lenin kirjoitti Sveitsissä maaliskuun lopulla ja huhtikuun alussa (u. l.) vuonna 1917 bolshevistista „Pravda” lehteä varten, jota alettiin jälleen julkaista Pietarissa helmikuun vallankumouksen jälkeen.

„1. kirje. Ensimmäisen vallankumouksen ensimmäinen vaihe” julkaistiin „Pravdan” 14. ja 15. numerossa maaliskuun 21 ja 22 p:nä 1917 suuresti lyhenneltynä ja korjailtuna. V. I. Leninin Teosten toisessa ja kolmannessa painoksessa kirje julkaistiin „Pravda” lehden tekstin mukaan, neljännessä painoksessa se julkaistaan konekirjoituskopion tekstistä, joka on tarkastettu „Pravdan” tekstin mukaan. Muut neljä kirjettä julkaistiin 1924.— 303.

- ¹⁰⁷ „*The Times*” („Ajat”) — Lontoossa vuonna 1785 perustettu sanomalehti; Englannin porvariston huomattavimpia konservatiivisia sanomalehtiä.— 317.
- ¹⁰⁸ „*Kansansosialistit*” (enessät) — pikkuporvarillinen puolue, joka muodostui vuonna 1906 erottuaan eserrien oikeistosiivestä: esitti maltillisia demokraattisia vaatimuksia, jotka pysyttelivät perustuslaillisen monarkian puitteissa. Enessät eivät hyväksyneet eserrien ohjelmavaatimusta maiden yhteiskunnallistamisesta, vaan tunnustivat tilanherrojen maiden luovutuksen lunastamisen pohjalla. V. I. Lenin nimitti enessitä „poroporvarillisiksi opportunisteiksi”, „sosialikadeteiksi”, „eserräläisiksi menshevikeiksi”. Enessien johtajia olivat A. V. Peshehonov, V. A. Mjakotin, N. F. Annenski y.m.
Helmikuun porvarillis-demokraattisen vallankumouksen jälkeen enessien puolue tuki aktiivisesti porvarillista Väliaikaista hallitusta ja siirtyi vastavallankumouksellisten leiriin.— 320.
- ¹⁰⁹ *Trudovikit* eli „Työryhmä” — pikkuporvarillisten demokraattien ryhmä; se muodostui huhtikuussa 1906 I Valtakunnanduuman talonpoikaisedustajista. Trudovikkien edustajaryhmä toimi kaikissa neljässä Duumassa. Imperialistisen maailmansodan aikana (1914—1918) trudovikit olivat shovinistisella kannalla. Helmikuun porvarillis-demokraattisen vallankumouksen jälkeen trudovikit, jotka olivat kulakiston etujen ilmaisijoita, siirtyivät yhdessä kansansosialistien kanssa vastavallankumouksellisten leiriin.— 321.
- ¹¹⁰ „*Nasha Zarja*” („Meidän Sarastuksemme”) — menshevikkilikvidaat-torien legaalinen kuukausijulkaisu; ilmestyi Pietarissa vuosina 1910—1914. „*Nasha Zarja*” muodostui Venäjällä olleiden likvidaat-torien keskuksiksi. Julkaisun tultua lakkautetuksi sen asemesta alkoi tammikuussa 1915 ilmestyä aikakauslehti „*Nashe Delo*”.— 321.
- ¹¹¹ Tarkoitetaan sopimusta porvarillisen Väliaikaisen hallituksen muodostamisesta; se solmittiin salaa bolshevikeilta maaliskuun 1 (14) p:nä 1917 Valtakunnanduuman Väliaikaisen komitean ja työläisten ja sotilaiden edustajain Pietarin Neuvoston Toimeenpanevan komitean eserräläis-menshevististen johtajien kesken. Eserrät ja menshevikit luovuttivat vapaaehtoisesti vallan porvaristolle antamalla Valtakunnanduuman Väliaikaiselle komitealle oikeuden muodostaa Väliaikainen hallitus oman mielensä mukaan.— 322.
- ¹¹² „*Le Temps*” („Aika”) — porvarillinen päivälehti; ilmestyi Pariisissa vuodesta 1861 vuoteen 1942.— 323.
- ¹¹³ „*Neue Zürcher Zeitung*” („Uusi Zürichin Lehti”) — sveitsiläinen porvarillinen sanomalehti; perustettu Zürichissä v. 1780; vuoteen 1821 saakka se ilmestyi nimellä „*Zürcher Zeitung*”. Lehti ilmestyy nykyäänkin.— 323.
- ¹¹⁴ „*National-Zeitung*” („Kansallinen Lehti”) — saksalainen porvarillinen sanomalehti; perustettu Berliinissä v. 1848.— 323.

- ¹¹⁵ Tarkoitetaan „kontaktikomiteaa”, johon kuuluivat Tshheidze, Steklov, Suhanov, Filippovski ja Skobelev (myöhemmin siihen kuuluivat lisäksi Tshernov ja Tsereteli). „Kontaktikomitean” muodosti työläisten ja sotilaiden edustajain Pietarin Neuvoston menshevikkiläis-eserräläinen Toimeenpaneva komitea maaliskuun 8 (21) pnä 1917 tarkoituksena saada aikaan yhteys Väliaikaiseen hallitukseen, „vaukuttua” siihen ja „valvua” sen toimintaa. Käytännössä „kontaktikomitea” auttoi Väliaikaisen hallituksen porvarillisen politiikan toteuttamista ja pyrki pidättämään työläisjoukkoja aktiivisesta vallankumoustaistelusta kaiken vallan siirtämiseksi Neuvostoille. „Kontaktikomitea” toimi vuoden 1917 toukokuuhun saakka, jolloin menshevikkien ja eserrien edustajat menivät välittömästi Väliaikaiseen hallitukseen.— 324.
- ¹¹⁶ „*Frankfurtin Lehti*” („Frankfurter Zeitung”) — saksalainen porvarillinen sanomalehti; ilmestyi Frankfurt am Mainissa vuodesta 1856 vuoteen 1943.— 328.
- ¹¹⁷ „*Vossin Lehti*” („Vossische Zeitung”) — saksalainen porvarillinen sanomalehti; perustettu Berliinissä vuonna 1704.— 328.
- ¹¹⁸ Ks. tästä kysymyksestä V. I. Leninin teosta „Valtio ja vallankumous” (Teokset, 25. osa).— 333.
- ¹¹⁹ „*Letopis*” („Aikakirja”) — kirjallinen, tieteellinen ja poliittinen kuukausijulkaisu, jonka M. Gorki perusti Pietarissa; se ilmestyi vuoden 1915 joulukuusta vuoden 1917 elokuuhun saakka.— 342.
- ¹²⁰ „104:n” *agraariohjelma* — maalain „perusasetusten luonnos”, joka 104:n talonpoikaisedustajan allekirjoittamana esitettiin I Duumalle toukokuun 23 (kesäkuun 5) pnä 1906. Luonnoksessa esitettiin vaatimukset: yleiskansallisen maavaranon muodostaminen valtion, hallitsijasuvun, kabinetin ja luostarien maista sekä yksityisten maanomistajain maista, jos maatilain suuruus ylittää säädetyn työperusteisen normin; maankäyttöoikeuden myöntäminen vain niille, jotka itse viljelevät maata. Edellytettiin maksettavaksi korvaus luovutettavista yksityisomistuksellisista maista. Maareformin toteuttaminen tahdottiin antaa paikallisten talonpoikaismiteain tehtäväksi, jotka piti valittaman täydellisen demokratismin pohjalla. Lenin nimitti „104:n” luonnosta „vallankumoukselliseksi agraarilakiehdotukseksi” (ks. tätä osaa, s. 381).— 349.
- ¹²¹ Bolshevikit muodostivat vuonna 1915 Bernissä sotavankien auttamiskomitean. Komitea teki suuren työn yhteydenpidon ja työn järjestämiseksi saksalaisilla leireillä olleiden venäläisten sotavankien keskuudessa: järjestettiin laaja kirjeenvaihto, lähetettiin illegaalista bolshevistista kirjallisuutta.
- Kyseisen sotavangeille osoitetun vetoimuksen Lenin kirjoitti pian sen jälkeen, kun oli saatu ensimmäiset tiedot vallankumouksesta Venäjällä, ja „Sotsial-Demokratin” toimitus julkaisi sen erillisinä lentolehtisenä. Lentolehtisen lopussa on jälkikirjoitus: „Toverit!

Pitäkää edelleenkin yhteyttä sotavankien auttamiskomiteaan — osoitteella: Schweiz, Bern, Falkenweg 9. Toverit koettavat kuten ennenkin lähettää teille kirjoja y.m.”.— 351.

¹²² „Pravda” („Totuus”) — bolshevikkien legaalinen jokapäiväinen lehti; sitä julkaistiin Pietarissa; perustettiin Pietarin työläisten aloitteeseen nojautuen huhtikuussa 1912.

„Pravda” oli työväen joukkolehti, sitä julkaistiin työläisten itsensä keräämillä varoilla. Lehden ympärille muodostui laaja työläiskirjeenvaihtajien ja työläiskynäilijöiden piiri. Niinpä yhtenä julkaisuvuotena siinä julkaistiin yli 11 tuhatta työläisten kirjettä. „Pravdaa” levisi keskimäärin 40 tuhatta kappaletta, ja muutamina kuukausina sen painosmäärä nousi 60 tuhanteen kappaleeseen päivässä.

Oleskellen ulkomailla V. I. Lenin johti „Pravdaa”, kirjoitti lehteen miltei joka päivä, antoi sen toimituskunnalle ohjeita, keräsi lehden ympärille puolueen parhaita kirjailijavoimia. Lehden työhön osallistuivat aktiivisesti J. M. Sverdlov, J. V. Stalin, V. M. Molotov ja M. I. Kalinin. Vakituksina toimitustyöntekijöinä olivat M. S. Olminski, N. G. Poletajev, K. N. Samoiloa, N. N. Baturin, A. I. Jelizarova, K. S. Jeremejev ynnä muut. „Pravdan” työhön ottivat toimeliaasti osaa IV Valtakunnanduuman bolshevikki-edustajat: A. J. Badajev, G. I. Petrovski, M. K. Muranov, F. N. Samoilov ja N. R. Shagov.

„Pravda” joutui alituisesti poliisivainojen alaiseksi. Olemassaolonsa ensimmäisenä vuotena se takavarikoitiin 41 kertaa, toimittajia vastaan nostettiin 36 oikeusjuttua ja toimittajat istuivat vankilassa yhteensä 47½ kuukautta. Kahden vuoden ja kolmen kuukauden aikana tsaarihallitus lakkautti „Pravdan” kahdeksan kertaa, mutta se ilmestyi jälleen uusilla nimillä: „Rabotshaja Pravda” („Työväen Totuus”), „Severnaja Pravda” („Pohjolan Totuus”), „Pravda Truda” („Työn Totuus”), „Za Pravdu” („Totuuden puolesta”), „Proletarskaja Pravda” („Proletaarinen Totuus”), „Putj Pravdy” („Totuuden Tie”), „Rabotshi” („Työmies”), „Trudovaja Pravda” („Työn Totuus”). Heinäkuun 8 (21) pnä 1914, ensimmäisen maailmansodan aattona, lehti lakkautettiin.

„Pravdaa” alettiin julkaista uudelleen vasta helmikuun vallankumouksen jälkeen. Maaliskuun 5 (18) päivästä 1917 „Pravda” alkoi ilmestyä VSDTP:n Pää-äänenkannattajana. Huhtikuun 5 (18) pnä, palattuaan ulkomailta, V. I. Lenin tuli toimituskuntaan ja asettui „Pravdan” johtoon. Heinäkuun 5 (18) pnä 1917 junkkerit ja kasakat hävittivät „Pravdan” toimituksen. Heinä—lokakuun aikana 1917 „Pravda” Väliaikaisen hallituksen vainoamana muutti monta kertaa nimeään ja ilmestyi nimillä „Listok „Pravdy”” („„Totuuden” Lehtinen”), „Proletari” („Proletaari”), „Rabotshi” („Työmies”), „Rabotshi Putj” („Työmiehen Tie”). Lokakuun 27 (marraskuun 9) päivästä lehti alkoi ilmestyä vanhalla nimellään — „Pravda” nimisenä.— 355.

¹²³ Referaatin „VSDTP:n tehtävistä Venäjän vallankumouksessa” V. I. Lenin piti saksan kielellä maaliskuun 14 (27) pnä 1917 Zürichin kansantalolla Sveitsin työläisten kokouksessa.— 363.

- ¹²⁴ Ks. K. Marx ja F. Engels, Valitut teokset kahdessa osassa, I osa, suomenk. painos, ss. 2 ja 454.— 367.
- ¹²⁵ „*Corriere della Sera*” („Iltakuriiri”) — italialainen porvarillinen päivälehti; perustettiin Milanossa vuonna 1876; ilmestyy nykyäänkin.— 370.
- ¹²⁶ Vuoden 1914 tammikuusta Tshernomazov syrjäytettiin „Pravda” lehden toimituksen työstä epäiltynä provokaatiosta, eikä hän sen jälkeen osallistunut lainkaan „Pravda” lehden julkaisemiseen.— 372.
- ¹²⁷ „*Petit Parisien*” („Pieni Pariisilainen”) — Ranskan porvariston taantumuksellisimpien piirien päivälehti; perustettiin Pariisissa vuonna 1876.— 372.
- ¹²⁸ Venäläisten emigranttien kotimaahan paluuta järjestävän komitean toimeksiannosta R. Grimm ryhtyi neuvotteluihin heidän matkustamisestaan Venäjälle. Sen takia, kun Grimm otti kaksimielisen asenteen ja pitkitti matkustamisesta käytyjä neuvotteluja, bolshevikit kieltäytyivät hänen palveluksistaan ja antoivat Sveitsin sosialidemokraattisen puolueen sihteerille F. Plattenille valtuudet jatkaa neuvotteluja.— 374.
- ¹²⁹ „*Freie Jugend*” („Vapaa Nuoriso”) — Sveitsin sosialidemokraattisen nuorisjärjestön äänenkannattaja; ilmestyi Zürichissä vuodesta 1906 vuoteen 1918. Imperialistisen maailmansodan vuosina (1914—1918) asettui Zimmerwaldin vasemmiston kannalle.— 377.
- ¹³⁰ Tarkoitetaan V. I. Leninin kirjoittamaa „Ehdotusta sotakysymystä koskevaan päätöslauselmaehdotukseen tehtävistä muutoksista”, joka esitettiin Sveitsin vasemmistososialidemokraattien nimissä Tössin kantonin edustajakokouksessa, joka pidettiin helmikuun 11—12 p:nä (u. l.) 1917 (ks. tätä osaa, s. 291).— 377.
- ¹³¹ „*Labouristeiksi*” Lenin nimittää labouristeja — Työväenpuolueen (Labour Parlyn) jäseniä.— 382.
- ¹³² „*Arbeiterpolitik*” („Työväenpolitiikka”) — legaalinen viikkojulkaisu; ilmestyi Saksan vasemmistososialidemokraattien Bremenin ryhmän julkaisemana vuodesta 1916 vuoteen 1919.— 382.